

Prinsessegracht 21
Postbus 123
2501 CC Den Haag
t (070) 312 21 21
f (070) 312 21 00
e-mail:
smits@vereniginghogescholen.nl
Doorkiesnummer:
(070) – 312 21 62
Datum:
20 februari 2014
Ons kenmerk:
14-3067.o&s
Onderwerp:
Clustergewijs accrediteren

Aan de Colleges van Bestuur van de hogescholen

Geachte voorzitter,

Het zal u bekend zijn dat op 1 januari 2014 de Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs in werking is getreden. Eén van de onderwerpen die in deze wet wordt geregeld, is de (her)invoering van het ‘clustergewijs accrediteren’ in het hbo. Hiertoe is een nieuwe bepaling in de Whw opgenomen, te weten artikel art. 5a.2, lid 3a: “Het accreditatieorgaan deelt de opleidingen die door de instellingen worden verzorgd in visitatiegroepen in, nadat de betreffende instellingsbesturen in de gelegenheid zijn gesteld hun zienswijze naar voren te brengen.”

Op 23 december 2013 (zie bijlage) heeft het Ministerie van OCW alle instellingen een brief gezonden over de inwerkingtreding van de Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs. In deze brief wordt ook ingegaan op de inwerkingtreding van het clustergewijs accrediteren.

De brief van 23 december heeft bij hogescholen vele vragen opgeroepen. Om die reden heeft het bestuur van de Vereniging Hogescholen de procedure voor de invoering van het clustergewijs accrediteren zoals die in de brief wordt geschetst, besproken met het bestuur van de NVAO. De uitkomsten van het bestuurlijk overleg met de NVAO zijn vervolgens besproken binnen het bestuur van de Vereniging Hogescholen, en in de Algemene Vergadering van 31 januari 2014.

Op 11 februari jl. heeft de Vereniging Hogescholen vervolgens een bijeenkomst georganiseerd voor hoofden kwaliteitszorg en andere deskundigen van de hogescholen. Tijdens deze bijeenkomst is de NVAO uitgebreid ingegaan op de vele vragen die er bestaan ten aanzien van de procedures rond (de invoering van) het clustergewijs accrediteren.

Eén van de terugkerende vragen is, welke rol de Vereniging Hogescholen kan spelen bij de invoering van het clustergewijs accrediteren. Het bestuur is daaromtrent van mening dat een zekere mate van procesregie dan wel coördinatie op verenigingsniveau noodzakelijk is.

Daar staat tegenover dat – ook gezien de wettelijke bepalingen op dit punt – het feitelijk samenstellen van de visitatiegroepen (i.c. het doen van voorstellen daaromtrent aan de NVAO) primair de verantwoordelijkheid is van de hogescholen.

De invoering van het clustergewijs accrediteren is daarenboven een zeer complex proces; het welslagen daar van is voor een belangrijk deel afhankelijk van de mate waarin de hogescholen zelf de verantwoordelijkheid nemen voor de oplossing van een aantal belangrijke strategische vraagstukken.

Het volledig onderbrengen van de regieverantwoordelijkheid bij de Vereniging Hogescholen draagt niet bij aan een dergelijk proceseigenaarschap van de hogescholen. Vanuit dat perspectief bezien zal de coördinerende rol van de Vereniging Hogescholen moeten worden ingevuld door te adviseren, te informeren, belangen te behartigen (bijvoorbeeld bij OCW en de NVAO, wanneer het gaat om het proces als zodanig, en dus niet om inhoudelijke kwesties) en de voortgang te monitoren.

Dit gezegd zijnde, willen wij de volgende aspecten die spelen rond (de invoering van) het clustergewijs accrediteren, nadrukkelijk onder uw aandacht brengen:

a) Het tijdpad

In de brief van OCW van 23 december 2013 wordt een tijdpad geschetst dat volgens velen (te) krap is. Wij hebben dit punt onder de aandacht van OCW gebracht. Vooralsnog lijkt er echter weinig ruimte te zijn om aanpassingen in het tijdschema aan te brengen. Mocht daar verandering in komen dan zullen wij u uiteraard direct informeren. Niettemin moeten we thans uitgaan van het tijdpad zoals dat in de brief van 23 december wordt geschetst¹, wat betekent dat uiterlijk op **15 april a.s.** de voorstellen voor de samenstelling van de visitatiegroepen moeten zijn ingediend bij de NVAO.

De NVAO heeft overigens aangegeven bezig te zijn met het ontwikkelen van een format voor de wijze van indiening van voorstellen voor de samenstelling van visitatiegroepen. Zodra dit voorstel er is, zullen wij u daaromtrent nader informeren.

b) Positie techniekopleidingen

De positie van de opleidingen in de sector Techniek verdient speciale aandacht. De conversie naar minder en bredere opleidingen die per 1 september 2015 zijn beslag moet krijgen, zal consequenties hebben voor de vorming van visitatiegroepen en de accreditatietermijnen van de huidige opleidingen. Hier over vindt overleg plaats tussen de Vereniging Hogescholen, het Ministerie van OCW en de NVAO. Wij zullen u nader informeren zodra hierover meer bekend is.

c) Visitatiegroepen en clusters

De wetstekst (Whw art. 5a.2, lid 3a) introduceert de term ‘visitatiegroep’, maar in allerlei contextuele documentatie en bronnen wordt bij beschrijvingen van het ‘clustergewijs accrediteren’ de term ‘cluster’ gehanteerd voor het geheel van een groep van opleidingen die inhoudelijk zodanig vergelijkbaar zijn, dat ze gezamenlijk geaccrediteerd kunnen worden. Indien een dergelijk cluster te omvangrijk is om door één accreditatiepanel te kunnen worden geaccrediteerd zal zo’n cluster nader moeten worden onderverdeeld in kleinere eenheden.

---

¹ De daarin genoemde datum van 15 maart 2014 is overigens in en latere brief van OCW gewijzigd in de hier gehanteerde datum van 15 april 2014.

De wet gebruikt echter de term 'visitatiegroep' voor zowel een cluster als voor een dergelijke kleinere eenheid binnen een cluster. Om verdere verwarring te voorkomen stelt het bestuur voor om aan te sluiten bij de begripsvorming zoals die inmiddels heeft plaatsgevonden, en dus te spreken over een 'cluster' wanneer een totale groep inhoudelijk samenhangende opleidingen wordt bedoeld (de NVAO heeft daar inmiddels een voorstel voor gedaan, zie onder d.). De term 'visitatiegroep' kan dan worden gebruikt voor de kleinere eenheden die binnen (te) grote clusters worden gevormd.

d) Aan te leveren voorstellen per 15 april 2014

Mede vanwege de hierboven beschreven terminologische verwarring, wordt uit de brief van 23 december niet direct duidelijk wat er precies van de hogescholen op 15 april 2014 wordt verwacht: een voorstel voor een clusterindeling, een voorstel voor de indeling van (te grote) clusters in meerdere visitatiegroepen, of beide?

De NVAO stelt zich op het standpunt dat er per 15 april a.s. zowel een indeling in clusters als een indeling in visitatiegroepen moet liggen. Inmiddels heeft de NVAO op 10 februari jl. een indeling in clusters op haar website gepubliceerd. Weliswaar is deze indeling gemaakt in het kader van de invoering van de nieuwe titulatuur, maar de NVAO is van mening dat deze indeling ook goed bruikbaar is voor de besluitvorming rond de invoering van het clustergewijs accrediteren. Het bestuur is het daar mee eens, en wij stellen dan ook voor om deze indeling te gebruiken als basis voor de invoering van het clustergewijs accrediteren en daarmee ook voor de vorming van de visitatiegroepen. Wij tekenen daarbij aan dat de NVAO op het standpunt staat dat deze lijst een uitgangspunt is, en dat het desgewenst mogelijk is om voorstellen te doen voor samenstelling van visitatiegroepen met daarin opleidingen uit verschillende clusters.

Uiterlijk 15 april a.s. moeten de hogescholen dus voorstellen aan de NVAO voorleggen voor de indeling van grote clusters in visitatiegroepen. Zoals hieronder aangegeven bij punt f. gaan wij er van uit dat een visitatiegroep het beste een omvang zou kunnen hebben van 5 tot 10 opleidingen². Derhalve kan worden gesteld dat een cluster (te) groot is en (uitzonderingen daargelaten) moet worden onderverdeeld, wanneer het cluster een omvang heeft van meer dan 10 opleidingen.

Het bestuur is van mening dat, in de tijd gezien, een dergelijke onderverdeling alleen dringend is wanneer (een substantieel deel van) een cluster in 2015 of 2016 moet worden geaccrediteerd. Voor clusters die vanaf 2017 moeten worden geaccrediteerd, zou op dit moment de *clusterindeling* kunnen volstaan, en kan een nadere indeling in *visitatiegroepen* vooralsnog achterwege blijven. Omdat dit het proces aanzienlijk minder complex maakt, geven wij u in overweging de nadere onderverdeling van clusters in visitatiegroepen te beperken tot die clusters waarvan de accreditatie van (het grootste deel van) de verschillende opleidingen in 2015 of 2016 afloopt.

Dit zou betekenen dat er op 15 april gedetailleerde voorstellen aan de NVAO worden voorgelegd voor de clusters waarvan het grootste deel van de opleidingen moet worden geaccrediteerd in 2015 of 2016, en voor de overige clusters voorstellen worden voorgelegd die nog nader verfijnd moeten worden. Daarbij spreekt het overigens vanzelf dat het ook mogelijk is om per 15 april a.s.

---

² Dit moet worden gezien als een bovengrens. Van een ondergrens is geen sprake: er zijn immers clusters met een omvang van minder dan 5 opleidingen. In dat geval is een nadere onderverdeling vanzelfsprekend niet nodig en vallen cluster en visitatiegroep derhalve samen.

voorstellen voor te leggen voor de indeling van *alle* clusters in visitatiegroepen, indien dit op dat moment al mogelijk is.

Om te kunnen bepalen voor welke clusters dit het geval is, hebben wij met de NVAO afgesproken dat zij een lijst opstellen van alle opleidingen met daarop de datum van het laatste accreditatiebesluit alsmede van de eerstvolgende vervaldatum van de accreditatie. Als bijlage bij deze brief treft u deze lijst aan (Excel-bestand).

Uitgangspunt van deze lijst is de registratie door DUO. Wij wijzen u er op, dat de datum van het vervallen van een accreditatie door DUO niet altijd als 6 jaar na het accreditatiebesluit is geregistreerd. Dit is afhankelijk van een aantal praktische kwesties, zoals de vraag of een hogeschool al dan niet heeft deelgenomen aan het invoeringsregime van de instellingstoets. Daarnaast kan een rol spelen of aan een bepaalde opleiding al dan niet een herstelperiode is toegekend.

Wij verzoeken u om na te gaan of de vervaldatum van de accreditaties van opleidingen die uw hogeschool verzorgt, correct in bijgaand overzicht zijn vermeld. Indien u van mening bent dat dit niet het geval is, adviseren wij u dit uiterlijk 7 maart te melden aan DUO, zodat wij in overleg met de NVAO vóór 15 april een aangepaste lijst kunnen verspreiden. Daarnaast is natuurlijk van belang dat het Croho een openbaar register is, dat in beginsel correct moet zijn. Tevens verzoeken wij u een eventuele correctie te melden aan de Vereniging Hogescholen.

Eén en ander laat overigens onverlet dat de gegevens op deze lijst – mits door u gecontroleerd en (in elk geval voor intern gebruik) aangepast – kunnen worden gebruikt ten behoeve van de vorming van de visitatiegroepen.

e) Relatie samenstelling visitatiegroepen en bekostigd – onbekostigd hbo

Eén van de doelstellingen van het clustergewijs accrediteren is het vergroten van de onderlinge vergelijkbaarheid van opleidingen, zowel binnen als tussen het bekostigd hbo en het onbekostigd hbo. De brief van 23 december stelt dat bij “... clustergewijze visitatie .... overeenkomstige opleidingen uit het bekostigd en niet-bekostigd hoger onderwijs gezamenlijk (in één visitatiegroep) ...” worden beoordeeld. Dit laat echter in het midden of *clusters* gemengd moeten zijn samengesteld of dat óók *visitatiegroepen* gemengd moeten zijn samengesteld (zie v.w.b. deze terminologie onder b.).

Zo lang hierover niets naders is bepaald, stelt het bestuur u daarom voor er van uit te gaan dat *ten minste de clusters* gemengd moeten zijn samengesteld. Aangezien dat het geval is in het voorstel dat de NVAO heeft gedaan (zie c.), is aan die voorwaarde al voldaan.

Wij gaan er echter van uit dat een ‘gemengde’ samenstelling van *de visitatiegroepen* niet per se noodzakelijk is. Het overleg met de niet-bekostigde instellingen dat daarvoor noodzakelijk zou zijn, compliceert het proces immers nog verder en de meerwaarde van een dergelijke gemengde samenstelling is, in elk geval in dit stadium van het clustergewijs accrediteren, twijfelachtig.

Indien er hogescholen c.q. opleidingen zijn die niettemin graag met niet-bekostigde hogescholen in één visitatiegroep willen samenwerken, dan bestaat daartegen uiteraard geen enkel beletsel. In alle

andere gevallen lijkt het ons dat voorstellen voor visitatiegroepen aan de NVAO kunnen worden voorgelegd waarin er geen sprake is van een dergelijke gemengde samenstelling. Aangezien in de brief van 23 december nadrukkelijk wordt gesteld dat de NVAO de taak heeft om visitatiegroepen samen te stellen, “waarbij zij het voorstel van de instellingen in beginsel overneemt”, gaan wij er van uit dat de NVAO deze voorstellen van de hogescholen zal volgen.

f) Indeling in visitatiegroepen

Een veel gestelde vraag is hoe (zowel in de zin van *via welk proces* als *op welke gronden*) de nadere indeling in visitatiegroepen moet plaatsvinden. Hoewel het vanzelfsprekend de verantwoordelijkheid is van de hogescholen om daar over definitief te besluiten, geven wij u daarover graag enige suggesties.

- i. De verantwoordelijkheid voor het proces van vorming visitatiegroepen berust bij de hogescholen. Juist daarom is het van belang dat opleidingen van verschillende hogescholen die samen in een cluster zijn geplaatst (zie c.) elkaar in dit proces actief opzoeken, en dus zelf contact opnemen met andere opleidingen.

Wij kunnen ons daarbij voorstellen dat per cluster één van de grote hogescholen het initiatief neemt voor een overleg dat moet leiden tot een voorstel voor de samenstelling van visitatiegroepen.

Een overweging daarbij zou kunnen zijn daarbij de bestaande overlegcircuits in te schakelen, zoals de Landelijke opleidingsoverleggen (Loo's). Vanzelfsprekend zullen echter niet de opleidingen, noch de Loo's etc., maar de betrokken hogescholen moeten besluiten welke voorstellen zij uiteindelijk voorleggen aan de NVAO. De Vereniging Hogescholen zal daartoe geen initiatieven ontplooiën, aangezien het niet op onze weg ligt te besluiten welke opleidingen met elkaar een visitatiegroep gaan vormen.

- ii. Op basis van zowel de individuele ervaring van hogescholen als de informatie die wij ter zake van de NVAO hebben ontvangen, adviseren wij u *de visitatiegroepen niet te groot te maken*. Conform de regelgeving lijkt het ons dat een omvang van 5 tot 10 opleidingen per visitatiegroep voor de hand ligt, waarbij het maken van afspraken omtrent de keuze voor een evaluatiebureau, de samenstelling van een panel etc. aanzienlijk minder complex wordt naarmate het aantal betrokken opleidingen kleiner is.
- iii. Voorts adviseren wij u om bij de samenstelling van visitatiegroepen in de eerste plaats uit te gaan *van een groepering op basis van dicht bij elkaar liggende vervaldata van de accreditaties* (zie hieromtrent de lijst die de NVAO heeft opgesteld). Opnieuw reduceert het de complexiteit van het proces aanzienlijk wanneer in één visitatiegroep opleidingen samenwerken die (ongeveer) op hetzelfde moment opnieuw geaccrediteerd moeten worden. De data kunnen dan zo nodig gemakkelijk(er) gelijk getrokken worden vanwege de bevoegdheid van de NVAO om accreditaties te verkorten, resp. de bevoegdheid van de minister om accreditaties te verlengen.

- iv. Indien ook na selectie en samenstelling op grond van de accreditatiedatum nog (te) grote visitatiegroepen ontstaan, zijn er tal van criteria denkbaar op grond waarvan voorstellen voor een nadere indeling van de visitatiegroepen door hogescholen aan de NVAO kunnen worden voorgelegd. Zonder daarmee te suggereren dat er sprake zou zijn van een limitatieve opsomming, noemen wij u er een aantal:
- bestaande samenwerkingsverbanden: opleidingen die u al nauw samenwerken kunnen samen een visitatiegroep vormen;
  - ontwikkelperspectief: welke opleidingen kunnen het meest van elkaar leren;
  - regio: opleidingen per regio indelen in visitatiegroepen;
  - denominatie: de levensbeschouwelijke achtergrond van de hogeschool kan een rol spelen;
  - bachelor/master: een visitatiegroep kan worden samengesteld uit bachelor- resp. masteropleidingen;
  - bekostigd/onbekostigd: zie hetgeen hier over reeds is opgemerkt onder punt d.
- v. Voor de goede orde wijzen wij u er overigens nogmaals nadrukkelijk op, dat het de hogescholen vrijstaat om bij de samenstelling van de visitatiegroepen elk 'ordeningsprincipe' te kiezen dat voor hen de meeste meerwaarde oplevert. Een andere indeling dan langs de lijnen zoals hierboven genoemd is derhalve mogelijk, evenals het éérs kiezen voor één van de hierboven genoemde uitgangspunten en pas daarna kijken naar de accreditatiedata.
- vi. Wij adviseren u het proces binnen uw hogeschool te stroomlijnen door duidelijke afspraken te maken rond de coördinatie en er voor zorg te dragen dat alle voorstellen voor indeling in visitatiegroepen vóór 1 april a.s. bij een centraal punt binnen uw hogeschool zijn ingediend. Dit laat de mogelijkheid open van een 'finale check' binnen uw hogeschool vóór 15 april 2014.

Ten slotte meld ik u nog het volgende.

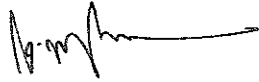
De Vereniging Hogescholen is voornemens om in de tweede helft van maart opnieuw een bijeenkomst te organiseren voor hoofden kwaliteitszorg, procescoördinatoren en andere betrokkenen bij de clusterwijze accreditatie. Wij zullen daarvoor dan tevens opnieuw de NVAO en de evaluatiebureaus uitnodigen. Tijdens deze bijeenkomst kunnen verdere praktische vragen worden beantwoord, kan de stand van zaken worden doorgenomen en is er ook ruimte voor de uitwisseling van ervaringen en 'best practises'. Zodra de datum van deze bijeenkomst is vastgesteld, ontvangt u daarover nader bericht.

Zoals eerder opgemerkt, is het bestuur van mening dat de betrokkenheid van de vereniging c.q. het verenigingsbureau zich primair richt op adviseren, informeren, belangen behartigen en het bewaken van de voortgang.

Vanuit het verenigingsbureau fungeert Roeland Smits (smits@vereniginghogescholen.nl) of tel. 070-3122162) als aanspreekpunt op deze onderwerpen. Hij betreft daarbij waar nodig een drietal kwaliteitsdeskundigen vanuit het veld, te weten Paul Nieuwenhuis (Saxion), Wil de Vries-Kempes (HvA) en Barbara Schaefers (HAN).

Ik hoop u hiermee voor het moment voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

mr. Thom de Graaf,
voorzitter